

นาฬิกาพระบาลี : การออกแบบเวลาเรียนเพื่อเพิ่มความสามารถในการจดจำ ของนักเรียนบาลี ในจังหวัดชัยภูมิ

Hour of Pali Canon: The Arrangement of Study Periods for Memory Ability of Pali Students in Chaiyaphum Province

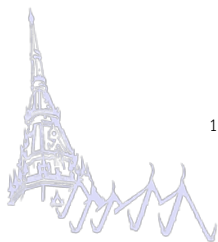
¹ณรงค์ศักดิ์ บัวอ่อน, ²พระศรีสังฆญาณมุนี ก่อบุญ, ³พระมหานรินทร์ เอ็มพันธ์,
และ⁴สุนทร ธนศิลปพิชิต

¹Narongsak Bua-on, ²Phra Srisatchyanamuni Kobun, ³PhramahaNarin Emphan,
and ⁴Sunait Thanasinlapaphichit

^{1,2,3,4}วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

^{1,2,3,4}Chaiyaphum Buddhist college, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Email: Narong.bua@mcu.ac.th

Received December 12, 2025; Revised January 6, 2026; Accepted February 4, 2026

บทคัดย่อ

งานวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการออกแบบเวลาเรียนเพื่อเพิ่มความสามารถในการจดจำของนักเรียนบาลี พื้นที่วิจัยสำนักศาสนศึกษาบาลี และโรงเรียนพระปริยัติธรรมในจังหวัดชัยภูมิ ประชากรการวิจัย คือ นักเรียนบาลี 978 รูป กลุ่มตัวอย่าง 326 รูป เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถามวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐาน ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าร้อยละ(Percentage) รูปแบบการวิจัยเป็นแบบผสมวิธีระหว่างเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) การวิจัยเชิงคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก โดยเลือกแบบเจาะจงวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ผลการวิจัยพบว่า

1. องค์ความรู้ด้านการออกแบบเวลาเรียนช่วยเสริมศักยภาพและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนบาลี ได้แก่ (1) ฉันทะ สร้างบรรยากาศเรียนรู้ที่สงบ สะอาด มีแรงบันดาลใจ เช่นตกแต่งห้องเรียนด้วยคำสอนบาลี (2) วิริยะ ความเพียร คือ พลังขับเคลื่อนที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถจดจำได้ดีขึ้น เข้าใจลึกซึ้งไม่ย่อท้อในเส้นทางแห่งพุทธธรรม (3) จิตตะ มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีจิตตั้งมั่นใส่ใจในกระบวนการเรียนทุกขณะเมื่อจิตจดจ่อและมีสมาธิ ย่อมเกิดการจดจำที่แม่นยำและยั่งยืน (4) วิมังสา นำพลังแห่งปัญญาเป็นเครื่องมือในการเรียนบาลี ไม่เพียงแต่ขยันหรือมีสมาธิ ต้องรู้จักคิดวิเคราะห์ และประเมินตนเองอยู่เสมอ

2. การสร้างนวัตกรรมการเรียนโดยปรับเนื้อหาและการนำเสนอให้ทันสมัย เชื่อมโยงภาษาบาลีกับชีวิตจริง และสร้างบรรยากาศการเรียนรู้เชิงบวกที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็น

3. การออกแบบเวลาเรียนช่วยให้ทราบถึงระดับความสำเร็จและประสิทธิผลของเวลาทั้งการเรียน การทบทวน และการพักผ่อน เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปพัฒนารูปแบบการบริหารเวลาให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

คำสำคัญ: นาฬิกาพระบาลี; การออกแบบเวลาเรียน; นักเรียนบาลี; การจดจำ

Abstract

This research aimed to study the design of class schedules to enhance the memorization ability of Pali students. The research area was included the Pali religious education centers and the Buddhist monastic schools in Chaiyaphum province. The research population consisted of 978 Pali students, with the sample size of 326 students. The research instrument was some questionnaires and data were analyzed by using the basic statistics such as the mean and the percentage. The research design employed the mixed-methods approach, combining the quantitative and qualitative research which was used in-depth interviews with the purposive sampling, and the analyzed data, according to the research objectives.

The research results were found that:

1. The knowledge act of the learning time design implemented the potency and success in studying of the Pali students as follows: (1) Chanda or Will creates the peaceful, clean and aspiring atmosphere of learning such as arranging the classrooms with the Pali lessons. (2) Viriya or Effort is the energy to make the students able to memorize better, deeply understand and encouraged the students in the Buddha dhamma studies. (3) Citta or Thoughtfulness makes the students always interested in and focus on the learning process. When they had the concentration and mindfulness, they could have the exact and the long lasting memory. (4) Vimamsa or Investigation leads all knowledge in learning Pali not only through diligence and mindfulness, but also thinking, analyzing and always self-assessing as well.

2. Creating the innovative learning experiences by updating the modern content and presentation, connecting with the Pali language in the real life, and building the positive learning environment that allows learners to express their opinions.

3. Setting or managing of the learning time helps assess the learning levels and the effective success when the learning time, review and resting in order to take the data to better develop the learning time management.

Keywords: Pali Canon; Setting the Learning Time; Pali Students; Memory

บทนำ

การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีนี้ คณะสงฆ์ซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบในความเสื่อมและความเจริญของพระพุทธศาสนา นับตั้งแต่ยุคอดีตเป็นต้นมาต่างก็ถือเอาเป็นภาระธุระ ที่จะต้องส่งเสริมทำนุบำรุงพระปริยัติธรรม คณะสงฆ์ของประเทศไทยได้ดำเนินการจัดการศึกษาเรื่อยมาเป็นลำดับมีระบบการและระเบียบการอันเกี่ยวข้องกับการศึกษาที่รัดกุม เป็นการศึกษาที่อยู่ภายใต้พระบรมราชูปถัมภ์ มีผลของการศึกษาเป็นที่ยอมรับของประชาชนโดยทั่วไป มีเกียรติประวัติ และเกียรติภูมิที่ผู้ศึกษาได้รับอย่างสูงส่งและถือเป็นการศึกษา ของคณะสงฆ์โดยเฉพาะมีจุดมุ่งหมายเพื่อผลิตบุคลากรของพระศาสนา เพื่อรับใช้พระศาสนา (พระธรรมปัญญาภรณ์ (สุชาติ ธรรมรัตน์), 2549) เพราะการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีเป็นหัวใจของการศึกษาของคณะสงฆ์ที่มีผลต่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา ซึ่งความเจริญงอกงามทั้งหลายจะพึงเกิดขึ้นได้ก็ด้วยอาศัยการศึกษาเล่าเรียนที่ถูกทาง การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี จึงถือได้ว่าเป็นบันไดขั้นต้นแห่งการยังพระพุทธศาสนาให้งอกงาม เนื่องจากพระปริยัติสัทธรรม คือ พระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา และอื่น ๆ ล้วนบรรจุอยู่ในคัมภีร์ที่จารึกเป็นภาษาบาลีทั้งสิ้น ภาษาบาลีจึงได้ชื่อว่า เป็นภาษาที่รักษาหลักธรรมวินัยของพระพุทธศาสนาไว้ได้อย่างสมบูรณ์ ถ้าหากพระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา และอื่น ๆ ซึ่งเป็นภาษาบาลีถูกทอดทิ้ง ไม่มีใครศึกษาเล่าเรียน การศึกษาพระธรรมวินัยก็มีโอกาสที่จะคลาดเคลื่อนผิดเพี้ยนไปจากต้นฉบับ (พระเทพเมธาจารย์ (เจ้า ฐิตบุญโญ), 2545) และเมื่อการศึกษาเกิดความผิดพลาดคลาดเคลื่อนก็จะเป็นเหตุให้พระศาสนาเสื่อมสูญไปอย่างแน่นอน ภาษาบาลีจึงมีความสำคัญในฐานะเป็นภาษาที่พระพุทธเจ้าทรงเลือกใช้เทศนาโปรดเวไนยสัตว์ให้ได้บรรลุธรรมผลและนิพพาน และเป็นภาษาที่

พระอรหันต์ทั้งหลายใช้ทรงจำเพื่อถ่ายทอดพระพุทธพจน์ ดังพระบาลีที่ว่า พุทธวจน ปาเลตติ ปาลี (ภาษา) อันว่าภาษาใด ย่อมรักษาไว้ซึ่งพระพุทธวจนะ เพราะเหตุนี้ อันว่าภาษานั้นชื่อว่า ปาลี ด้วยเหตุที่ภาษาบาลีเป็นภาษาที่รักษาไว้ซึ่งพระพุทธวจนะ ทำให้สำนักเรียนและสำนักศาสนศึกษาต่าง ๆ พยายามที่จะธำรงไว้ซึ่งการจัดการเรียนการสอน พระปริยัติธรรมแผนกบาลีไว้ให้มากที่สุด (สุรเชษฐ์ ทองมัน, 2548)

จังหวัดชัยภูมิ มีสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีซึ่งมีการจัดการศึกษาอยู่ในรูปแบบของสำนักศาสนศึกษานักธรรมและบาลี และโรงเรียนพระปริยัติธรรม ในจังหวัดชัยภูมิ รวมจำนวน 9 แห่ง อย่างไรก็ตาม การจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของจังหวัดชัยภูมิ ได้กระจายไปยังสำนักต่าง ๆ เป็นเอกภาพ เมื่อเป็นเช่นนี้ ทำให้การเรียนการสอนแตกต่างกันออกไป แม้จะใช้หลักสูตรเดียวกันก็ตาม ทั้งยังมีผู้สนใจเข้ารับการศึกษาน้อยลง และนอกจากนี้ สาเหตุที่ทำให้การศึกษาแผนกนี้ไม่ได้รับความสนใจจากผู้เรียนเหมือนในอดีตที่ผ่านมา ก็เพราะปัจจุบันการศึกษาของคณะสงฆ์ได้เปิดกว้างให้โอกาสแก่ผู้เรียน ซึ่งผู้เรียนสามารถเรียนได้ตามใจชอบ ทำให้การจัดการศึกษาด้านพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในปัจจุบันไม่ได้รับการตอบสนองที่ดีจากพระภิกษุ สามเณร รวมไปถึงประชาชนซึ่งเป็นผู้ปกครอง เพราะการศึกษภาษาบาลีเป็นเรื่องที่ยากยิ่ง เป็นเหตุให้ผู้ที่ต้องการจะเข้าศึกษาลดน้อยลง และการที่จะหาครูสอนผู้ที่มีความรู้ความสามารถในการสอน ก็ดูจะเป็นเรื่องลำบาก ส่งผลต่อการบริหารจัดการภายในโรงเรียนเป็นเหตุให้บางโรงเรียนขาดประสิทธิภาพขาดผู้เรียนผู้สอน และขาดกำลังสนับสนุนด้านปัจจัยหลาย ๆ ด้าน

เช่น เงินทุนเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนการจัดการเรียนการสอนให้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพจากการจัดการศึกษาในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีจำเป็นต้องอาศัยทรัพยากรหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นค่าจัดการเรียนการสอน ค่าตอบแทนครูอาจารย์ ค่าวัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอน ตลอดจนการพัฒนาสื่อและกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ จึงส่งผลให้การบริหารจัดการศึกษาเป็นไปด้วยความยากลำบาก เหตุดังกล่าวจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการดำเนินงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี และเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนให้ก้าวหน้าอย่างเต็มศักยภาพ (กรมการศาสนา, 2539)

จากการออกแบบเวลาเรียนเพื่อเพิ่มความสามารถในการจดจำของนักเรียนบาลีเพื่อที่จะทำการศึกษาปัญหา เพื่อเป็นแนวทางในการใช้แก้ปัญหา และนำมาเป็นแนวปฏิบัติในการพัฒนาดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้สนใจศึกษาวิจัยเรื่อง “นาฬิกาพระบาลี : การออกแบบเวลาเรียนเพื่อเพิ่มความสามารถในการจดจำของนักเรียนบาลี ในจังหวัดชัยภูมิ” การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีนี้เป็นการจัดการศึกษา เพื่อสนองความต้องการของพระภิกษุสามเณร และประชาชนผู้สนใจทั่วไปให้เข้าใจหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามากยิ่งขึ้น เพื่อจะได้นำเสนอหลักการและวิธีการที่เป็นแนวทางมาเป็นเครื่องมือและวิธีการในการปฏิบัติ โดยนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นฐานในการดำเนินชีวิต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. ศึกษาองค์ความรู้ในการออกแบบเวลาเรียนเพื่อเพิ่มความสามารถในการจดจำของนักเรียนบาลีในจังหวัดชัยภูมิ
2. สร้างนวัตกรรมและจัดทำคู่มือในการออกแบบเวลาเรียนเพื่อเพิ่มความสามารถในการจดจำของนักเรียนบาลี ในจังหวัดชัยภูมิ
3. ประเมินผลสัมฤทธิ์การออกแบบเวลาเรียนเพื่อเพิ่มความสามารถในการจดจำของนักเรียนบาลีในจังหวัดชัยภูมิ

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดและทฤษฎีในการออกแบบเวลาเรียน

ได้มีนักการศึกษาหลายท่านทั้งในประเทศและต่างประเทศได้ให้ความหมายของ “เวลาเรียน” ไว้หลากหลาย ดังนี้

การออกแบบเวลาเรียน หมายถึง การใช้สติปัญญา ไตร่ตรอง การเรียนการอ่าน การฟัง การพูดคุย สนทนา เกี่ยวกับการเรียนรู้ผสมผสานกับความรู้ในแขนงวิชาต่าง ๆ เช่น จัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม เป็นการเรียนรู้ในระหว่างการทำงานที่ทุกคนในทีมเน้นความเป็นระบบ มีวิจารณ์ญานร่วมกัน ตลอดเวลาว่า กำลังทำอะไร จะทำให้ดีขึ้นอย่างไรแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน มีการช่วยเหลือเกื้อกูล มีความสามัคคี มีน้ำหนึ่งใจเดียวกันมีความเป็นผู้นำหรือผู้ตามที่ดี (พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2551)

พฤติกรรมด้านความรู้ ความจำ และกระบวนการใช้สติปัญญาของผู้เรียนเป็นหัวใจหลักของการเรียนรู้ ผู้เรียนจะพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพเมื่อมีการรับข้อมูลจากหลายแหล่ง ผสมผสานกับการคิดไตร่ตรอง และประสบการณ์ที่หลากหลาย ซึ่งทั้งหมดนี้ช่วยให้ความรู้เกิดขึ้นอย่างลึกซึ้ง นำไปใช้ได้จริง และเสริมทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต (สมเด็จพระพุทธชินวงศ์ (สมศักดิ์ อุปสโม), 2560)

1. ความรู้ที่มีอยู่ในตัวตนของเรา หรือความรู้ที่อยู่รูปแบบสื่อหรือเอกสาร ความรู้ที่มีอยู่ในตัวคน ซึ่งเกิดจากประสบการณ์ หรือเกิดจากความสามารถในการรับรู้ของบุคคลที่เกิดจากการทำความเข้าใจในสิ่งต่าง ๆ

2. ความรู้ที่อยู่ในรูปแบบสื่อหรือเอกสาร เป็นความรู้ที่ชัดเจนสามารถรวบรวมหรือถ่ายทอด ความรู้ด้วยวิธีการต่างๆ เช่นเขียนหนังสือเป็นลายลักษณ์อักษร บันทึกเทป หรือวิธีการอื่น ๆ ความรู้เป็นเรื่องที่เข้าใจยาก (มานัส ปันหล้า, 2556)

การศึกษาภาษาบาลีเป็นหัวใจสำคัญในการรักษาความบริสุทธิ์ของพระพุทธพจน์และความมั่นคงยั่งยืนของพระพุทธศาสนา เนื่องจากเป็นภาษาต้นฉบับของพระไตรปิฎกและคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า (สมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์ (ช่วง วรปุญฺญ), 2556) การออกแบบเวลาเรียนเพื่อเพิ่มความสามารถในการจดจำของนักเรียนบาลี ตามหลักทฤษฎี SWOT Analysis 1. จุดแข็ง (Strengths) การออกแบบเวลาเรียนอย่างเป็นระบบช่วยเสริมวินัยและความสม่ำเสมอในการเรียนบาลีสามารถนำมาประยุกต์กับหลักอิทธิบาท 4 เพื่อช่วยเสริมแรงจูงใจและความเพียรของผู้เรียน 2. จุดอ่อน (Weaknesses) นักเรียนบางรายขาดวินัยในการปฏิบัติตามตารางเวลาเรียน และครูผู้สอนบางส่วนยังขาดทักษะในการออกแบบเวลาเรียนเชิงระบบ 3. โอกาส (Opportunities) สามารถขยายผลไปยังโรงเรียนบาลีหรือสำนักเรียนอื่นได้ และสามารถส่งเสริมภาพลักษณ์ของการเรียนบาลีให้มีระบบและทันสมัย 4. อุปสรรค (Threats) ข้อจำกัดด้านงบประมาณและทรัพยากรสนับสนุน และภารกิจของวัดและกิจกรรมอื่นอาจกระทบเวลาเรียนบาลี

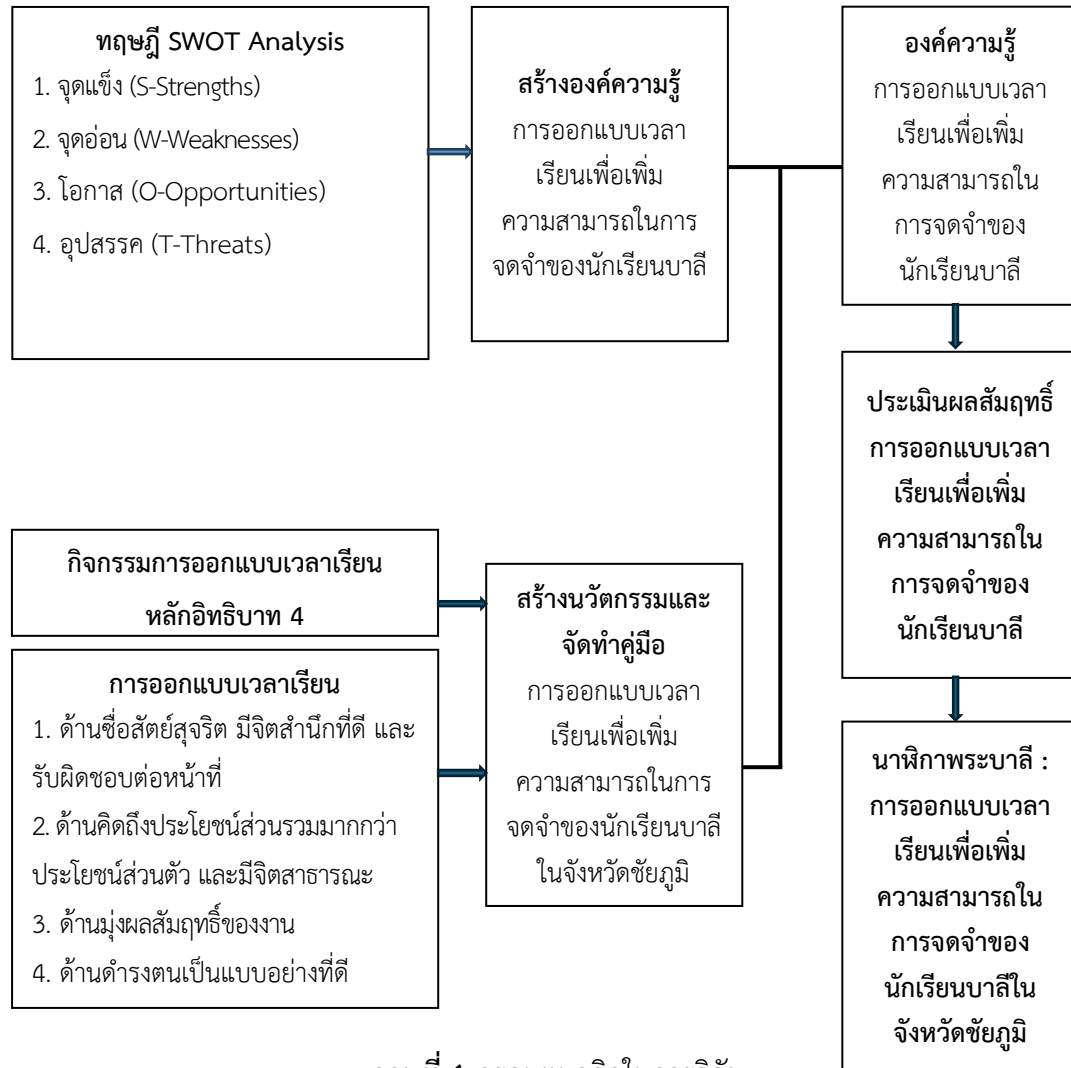
การเรียนการสอนภาคปฏิบัติเป็นแกนสำคัญของกระบวนการเรียนรู้ เนื่องจากการเรียนรู้จากประสบการณ์จริงและสถานการณ์ตรง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด “สอนน้อย เรียนรู้มาก” ที่ผู้สอนทำหน้าที่เป็นผู้เอื้ออำนวยให้เกิดการเรียนรู้ ผ่านการตั้งคำถาม การสะท้อนคิด และการให้ข้อมูลย้อนกลับที่เหมาะสม ขณะเดียวกัน การสอนภาคทฤษฎีจำเป็นต้องได้รับการปรับให้เข้ากับบริบทปัจจุบันที่มีความซับซ้อนมากขึ้น เพราะการบรรยายเพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอต่อการพัฒนาทักษะที่จำเป็นในการปฏิบัติงานอย่างแท้จริง จึงต้องผสมผสานเทคนิคการสอนที่หลากหลายเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจและสามารถนำไปใช้ได้ อย่างมีประสิทธิภาพ (กรมการศาสนา, 2534)

สรุปได้ว่า การออกแบบเวลาเรียนควรคำนึงถึง คุณภาพของเวลาเรียน ความพร้อมของสมอง ความสามารถในการรับข้อมูล และรูปแบบการทบทวนที่เหมาะสม มากกว่าการเพิ่มจำนวนชั่วโมงเรียนเพียงอย่างเดียว เพื่อให้ผู้เรียนสามารถจำได้ดีขึ้น มีสมาธิสูงขึ้น และเกิดการเรียนรู้อย่างลึกซึ้ง

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง นาฬิกาพระบาฬี : การออกแบบเวลาเรียนเพื่อเพิ่มความสามารถในการจดจำของนักเรียนบาฬี ในจังหวัดชัยภูมิ จากการทบทวนแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยดังแสดงต่อไปนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Method) ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ สำนักศาสนศึกษาณักรรรมและบาฬีในจังหวัดชัยภูมิ รวมจำนวน 9 แห่ง จำนวน 978

รูป

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนสำนักศาสนศึกษานักธรรมและบาลี

ในจังหวัดชัยภูมิ กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากตารางคำนวณของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 326 คน สุ่มตัวอย่างโดยวิธีแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) โดยเทียบสัดส่วนประชากรและกลุ่มตัวอย่างตามรายโรงเรียนและสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ประกอบด้วย นักเรียนสำนักศาสนศึกษานักธรรมและบาลี

เครื่องมือและวิธีการที่ใช้ในการศึกษา

1. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยใช้กรอบแนวคิดการออกแบบเวลาเรียนตามหลักอิทธิบาท 4 แบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่ 1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) 2) การออกแบบเวลาเรียนเพื่อเพิ่มความสามารถในการจดจำของนักเรียนบาลี ลักษณะมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

2. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว เสนอผู้เชี่ยวชาญทางการศึกษา จำนวน 5 ท่าน ให้พิจารณาความสมบูรณ์ ความถูกต้อง และตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (IOC : index of item objective congruence) คัดเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ .50 ขึ้นไป (บุญชม ศรีสะอาด, 2554) นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับนักเรียนสำนักศาสนศึกษานักธรรมและบาลี และโรงเรียนพระปริยัติธรรม จำนวน 30 คน ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม เท่ากับ .94

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลซึ่งมีขั้นตอนในการดำเนินงานดังนี้

1. ผู้วิจัยได้ออกหนังสือ ถึงเจ้าสำนักศาสนศึกษานักธรรมและบาลีในจังหวัดชัยภูมิ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามจากประชาชนในพื้นที่เพื่อขอเก็บข้อมูลจากนักเรียนสำนักศาสนศึกษานักธรรมและบาลี และขอวัน เวลาในการเก็บข้อมูล

2. ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยผู้วิจัยเป็นผู้เก็บรวบรวมแบบสอบถามกับนักเรียนบาลีในพื้นที่ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 326 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100

3. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามมาพิจารณาและตรวจสอบความสมบูรณ์ในการตอบแบบสอบถาม และวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป เพื่อการวิจัย โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) เครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล จากแบบสอบถาม ประกอบด้วยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) สำหรับอธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างและพรรณนาการบริหารเวลาเรียนเพื่อเพิ่มความสามารถในการจดจำของนักเรียนบาลีในจังหวัดชัยภูมิ ใช้การวิเคราะห์รายข้อ (Item Analysis) สถิติที่ใช้ประกอบด้วย ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อศึกษาองค์ความรู้โดยรวมและรายด้านของความคิดเห็นต่อการออกแบบเวลาเรียนเพื่อเพิ่มความสามารถในการจดจำของในจังหวัดชัยภูมิ โดยใช้แบบสัมภาษณ์

ผลการวิจัย

1. การวิเคราะห์ศึกษาองค์ความรู้ในการออกแบบเวลาเรียนเพื่อเพิ่มความสามารถในการจดจำของนักเรียนบาลี ในจังหวัดชัยภูมิ ดังนี้

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

อายุ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามโดยส่วนใหญ่ มีอายุ 15 – 16 ปี จำนวน 157 รูป คิดเป็นร้อยละ 48.16 รองมาคือ อายุ 13 - 14 ปี มีจำนวน 101 คิดเป็นร้อยละ 30.98 และน้อยที่สุด คือ อายุ 17 - 18 ปี มีจำนวน 86 รูป คิดเป็นร้อยละ 20.86 การศึกษาทางโลก พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามโดยส่วนใหญ่ มัธยมศึกษาปีที่ 3 - 4 มีจำนวน 165 รูป คิดเป็นร้อยละ 50.61 รองมาคือ มัธยมศึกษาปีที่ 1 - 2 มีจำนวน 99 รูป คิดเป็นร้อยละ 30.37 และน้อยที่สุด คือ มัธยมศึกษาปีที่ 5 - 6 จำนวน 62 รูป คิดเป็นร้อยละ 19.02 การศึกษาทางธรรม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามโดยส่วนใหญ่

มีการศึกษานักธรรมชั้นตรี มีจำนวน 99 รูป คิดเป็นร้อยละ 30.37 รองมาคือ นักธรรมชั้นโท มีจำนวน 50 รูป คิดเป็นร้อยละ 50.61 และน้อยที่สุด คือ นักธรรมชั้นเอก มีจำนวน 62 รูป คิดเป็นร้อยละ 19.02 การศึกษาทางบาลี พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามโดยส่วนใหญ่ มีการศึกษาชั้น ประโยค 1-2 มีจำนวน 144 รูป คิดเป็นร้อยละ 44.17 รองมาคือ ชั้นประโยค ป.ธ. 3-4 มีจำนวน 107 รูป คิดเป็นร้อยละ 32.82 และน้อยที่สุด คือ ชั้นประโยค ป.ธ. 5 ขึ้นไป มีจำนวน 75 รูป คิดเป็นร้อยละ 23.01

จากการศึกษาองค์ความรู้ในเอกสารและการสัมภาษณ์เกี่ยวกับการออกแบบเวลาเรียนเพื่อเพิ่มความสามารถในการจดจำของนักเรียนบาลี ในจังหวัดชัยภูมิ ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่

1) ด้านฉันทะ ความพึงพอใจ 2) ด้านวิริยะ ความเพียร 3) ด้านจิตตะ ความคิด ความตั้งใจ และ 4) ด้านวิมังสา ความไตร่ตรอง พบว่า การออกแบบเวลาให้สอดคล้องกับความสนใจของผู้เรียน เช่น เลือกหัวข้อที่ทำหายและน่าตื่นเต้น หรือใช้วิธีการสอนที่หลากหลาย เช่น กิจกรรมระดมสมอง การแสดงบทบาทสมมติ หากผู้เรียนสนใจเรื่องใดเรื่องหนึ่ง สามารถจัดเวลาเรียนพิเศษในวันหยุดสุดสัปดาห์เพื่อให้ผู้เรียนได้ดูสื่อการเรียน หรือทำกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง

2. การวิเคราะห์สร้างนวัตกรรมและจัดทำคู่มือในการบริหารเวลาเรียนเพื่อเพิ่มความสามารถในการจดจำของนักเรียนบาลี ในจังหวัดชัยภูมิ

2.1 นวัตกรรมสำหรับนักเรียนบาลีในชัยภูมิ คือ ควรมีแอปพลิเคชันบาลีบนสมาร์ตโฟนที่มีรูปแบบคล้ายเกม มีแบบฝึกหัดไวยากรณ์ในรูปแบบเกมตอบคำถามสะสมแต้ม แข่งขันกับเพื่อนหรือปลดล็อกด้านความรู้ใหม่ ๆ เพื่อสร้างเนื้อหาที่น่าสนใจ แทรกเกร็ดประวัติศาสตร์บาลี เรื่องราวพุทธประวัติที่เชื่อมโยงกับภาษาบาลี และคำศัพท์น่ารู้ที่ใช้ในชีวิตประจำวัน

2.2 นวัตกรรมที่เสนอสำหรับนักเรียนบาลีในชัยภูมิ คือ ระบบเพื่อนช่วยเพื่อน (Peer-to-Peer Motivation Platform) เป็นส่วนเสริมในแอปพลิเคชันหรือแพลตฟอร์มออนไลน์ ติดตามความก้าวหน้าโดยการมีปฏิทินบันทึกการเรียนรู้และแถบแสดงความสำเร็จ (Progress Bar) ที่เห็นชัดเจน ช่วยให้นักเรียนเห็นพัฒนาการของตนเอง

2.3 นวัตกรรมที่เสนอสำหรับนักเรียนบาลีในชัยภูมิ ได้แก่ ห้องเรียนดิจิทัลไร้กังวล เป็นส่วนหนึ่งของแพลตฟอร์มการเรียนรู้ที่ถูกออกแบบมาเป็นพิเศษ มีโหมดที่ปิดการแจ้งเตือนทุกอย่างชั่วคราว แสดงเฉพาะเนื้อหาบทเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ เพื่อให้เกิดสมาธิสูงสุด

3. การวิเคราะห์ประเมินผลสัมฤทธิ์การออกแบบเวลาเรียนเพื่อเพิ่มความสามารถในการจดจำของนักเรียนบาลี ในจังหวัดชัยภูมิ โดยการประยุกต์ตามหลักอิทธิบาท 4

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการออกแบบเวลาเรียนเพื่อเพิ่มความสามารถในการจดจำของนักเรียนบาลี ในจังหวัดชัยภูมิ โดยภาพรวม

n=326

หลักอิทธิบาท 4	ระดับการปฏิบัติหลักอิทธิธรรม		
	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
1. ด้านฉันทะ ความพึงพอใจ	4.17	0.62	มาก
2. ด้านวิริยะ ความเพียร	4.14	0.66	มาก
3. ด้านจิตตะ ความคิด ความตั้งใจ	4.13	0.64	มาก
4. ด้านวิมังสา ความไตร่ตรอง	4.35	0.63	มาก
โดยภาพรวม	4.20	0.55	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ความคิดเห็นต่อการออกแบบเวลาเรียนเพื่อเพิ่มความสามารถในการจดจำของนักเรียนบาลี ในจังหวัดชัยภูมิ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.20$, S.D.=0.55) เมื่อจำแนกเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านวิมังสา ความไตร่ตรอง ($\bar{X}=4.35$, S.D.=0.63) ด้านฉันทะ ความพึงพอใจ ($\bar{X}=4.17$, S.D.=0.62) ด้านวิริยะ ความเพียร ($\bar{X}=4.14$, S.D.=0.66) ด้านจิตตะ ความคิด ความตั้งใจ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.13$, S.D.=0.64) ตามลำดับ

3.1 การจัดการศึกษาเป็นเรื่องท้าทาย โดยเฉพาะการปกครองดูแลนักเรียนซึ่งเป็นหัวใจสำคัญ หากควบคุมไม่ได้ การสอนที่ดีเพียงใดก็ไร้ผล ทั้งครูและนักเรียนจึงต้องมีระเบียบและปฏิบัติตามกติกาเดียวกัน รวมถึงผู้บริหารด้วย เมื่อครูสอนตรงเวลาและนักเรียนเข้าเรียนตรงเวลาการบริหารการศึกษา จึงจะดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายได้

3.2 การจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีต้องดำเนินไปตามหลักที่สืบทอดจากโบราณจารย์ ซึ่งยึดรูปแบบเดิมที่ไม่สามารถปรับเปลี่ยนได้ โดยเน้นการท่องจำ การแปล และการฝึกเขียนเป็นหลัก เพื่อให้สอดคล้องกับพระธรรมคำสอนและบรรลุวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาในพระพุทธศาสนา

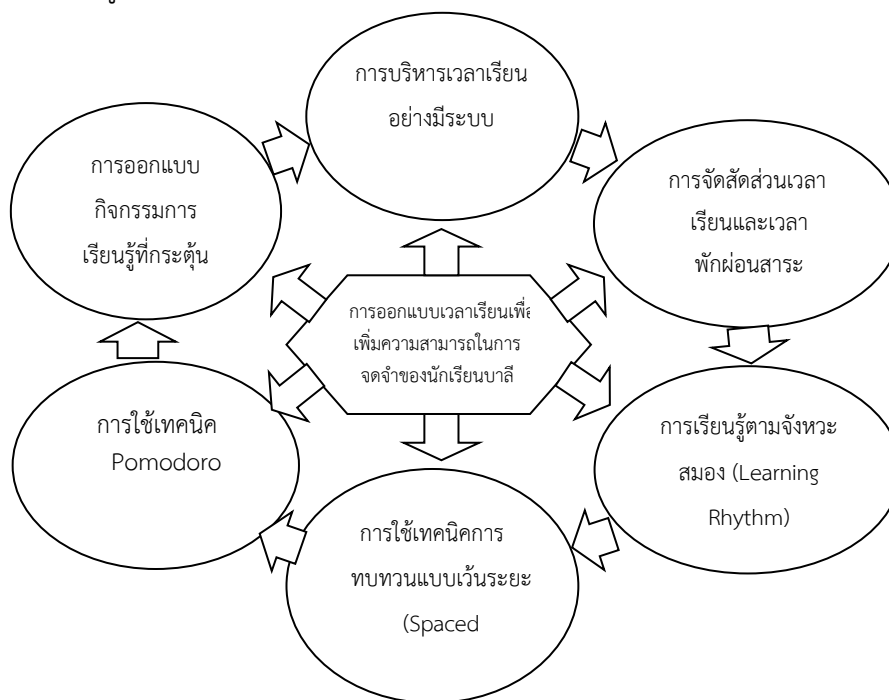

3.3 การจัดการศึกษา จะสำเร็จไปไม่ได้หากปราศจากความเมตตาให้การสนับสนุนจากคณะสงฆ์ ซึ่งเป็นเจ้าคณะผู้ปกครองในแต่ละระดับตั้งแต่เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะภาคเจ้าคณะหน และมหาเถรสมาคม ที่ให้การเกื้อหนุนและอำนวยความสะดวก รับรู้รับทราบการดำเนินงานมาโดยตลอด เมื่อมีอุปสรรคใด ๆ ก็จะทำให้คำแนะนำและหาหนทางช่วยแก้ปัญหาพร้อมกันมาโดยตลอด โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ศรัทธาสาธุชนที่เกื้อหนุน

องค์ความรู้ใหม่

การออกแบบเวลาเรียนเพื่อเพิ่มความสามารถในการจดจำของนักเรียนบาลี ในจังหวัดชัยภูมิ ผู้วิจัยสามารถนำมาสังเคราะห์องค์ความรู้ได้ดังนี้

การออกแบบเวลาเรียนอย่างมีระบบช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการจดจำของนักเรียนบาลีโดยการจัดสรรเวลาเรียน ทบทวน และพักผ่อนให้เหมาะสมกับจังหวะการเรียนรู้ของแต่ละบุคคล ช่วยกระตุ้นสมาธิ ลดความเครียด และส่งเสริมการจดจำระยะยาว การนำหลักจิตวิทยาการเรียนรู้และเทคนิคการบริหารเวลาดังเช่น 1) การเรียนแบบช่วงสั้น (Pomodoro) 2) การทบทวนแบบเว้นระยะ (Spaced Repetition) นำมาประยุกต์ใช้ในการเรียนบาลี สามารถยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและสร้างรูปแบบการศึกษาที่เหมาะสมกับผู้เรียนในจังหวัดชัยภูมิได้อย่างยั่งยืน

ภาพที่ 2 แสดงองค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย

1. องค์ความรู้ในการออกแบบเวลาเรียนเพื่อเพิ่มความสามารถในการจดจำของนักเรียนบาลี ในจังหวัดชัยภูมิ ความพึงพอใจ สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่สงบ สะอาด และมีแรงบันดาลใจ เช่น การตกแต่ง ห้องเรียนด้วยคำสอนบาลี ความเพียร มีพลังขับเคลื่อนที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถจดจำได้ดีขึ้น เข้าใจลึกซึ้ง และไม่ย่อท้อในเส้นทางแห่งพุทธธรรม ความตั้งใจมุ่งมั่นให้ผู้เรียนมีจิตตั้งมั่นและใส่ใจในกระบวนการเรียนรู้ ทุกขณะ เมื่อจิตใจจดจ่อและมีสมาธิ ย่อมเกิดการจดจำที่แม่นยำและยั่งยืน การไตร่ตรอง นำพลังแห่งปัญญา เป็นเครื่องมือในการเรียนบาลี ไม่เพียงแต่ขยันหรือมีสมาธิ แต่ต้องรู้จักคิด วิเคราะห์ และประเมินตนเอง อยู่เสมอ

2. การจัดสรรเวลาในการเรียน ทบทวน ได้เหมาะสมจะส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพในการจดจำ และเรียนรู้มากขึ้น

3. การออกแบบเวลาเรียนช่วยให้ทราบถึงระดับความสำเร็จและประสิทธิผลของเวลา ทั้งด้านการเรียนการทบทวน และการพักผ่อน เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปพัฒนารูปแบบการบริหารเวลาให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

1. ศึกษาองค์ความรู้ในการออกแบบเวลาเรียนเพื่อเพิ่มความสามารถในการจดจำของนักเรียนบาลี ในจังหวัดชัยภูมิ พบว่า การออกแบบเวลาเรียน 4 ด้าน 1. ด้านฉันทะ การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่สงบ เป็นระเบียบ และเอื้อต่อสมาธิ ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ภาษาบาลี โดยทำให้ผู้เรียนผ่อนคลาย จดจ่อ และซึมซับเนื้อหาได้ดีขึ้น พร้อมทั้งการตกแต่งด้วยคำสอนบาลีหรือพุทธสุภาษิตช่วยสร้างแรงบันดาลใจ และปลูกฝังค่านิยมที่ดี ส่งเสริมพัฒนาการทั้งด้านสติปัญญาและจิตใจ 2. ด้านวิริยะ ความเพียรเป็นพลังสำคัญ ที่ช่วยหล่อหลอมกระบวนการเรียนรู้ให้เกิดความต่อเนื่องและยั่งยืน โดยเฉพาะในการศึกษาภาษาบาลี ซึ่งต้องอาศัยการทบทวน การฝึกฝน และการใคร่ครวญอย่างสม่ำเสมอ เมื่อผู้เรียนมีความเพียร ย่อมเกิด ความคุ้นเคยกับเนื้อหา ทำให้การจดจำมีความแม่นยำยิ่งขึ้น 3. ด้านจิตตะ ความตั้งใจเป็นรากฐานสำคัญ ของการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ โดยเฉพาะการศึกษาที่ต้องอาศัยความละเอียดรอบคอบและการจดจำ อย่างเป็นระบบ เมื่อผู้เรียนมีจิตตั้งมั่น ใส่ใจในกระบวนการเรียนรู้ทุกขณะ จิตใจจะไม่ฟุ้งซ่านและสามารถจดจ่อ อยู่กับเนื้อหาที่ศึกษาได้อย่างเต็มที่ สมาธิที่เกิดขึ้นจากความตั้งใจย่อมช่วยให้การรับรู้เป็นไปอย่างลึกซึ้ง ส่งผลให้การจดจำมีความถูกต้อง แม่นยำ และคงทนยิ่งขึ้น 4. ด้านวิมังสา นำพลังแห่งปัญญาเป็นเครื่องมือ ในการเรียนบาลี ไม่เพียงแต่ขยันหรือมีสมาธิ แต่ต้องรู้จักคิด วิเคราะห์ และประเมินตนเองอยู่เสมอ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (พนิดา ทรงรัมย์ และคณะ, 2561) ได้นำเสนอการพัฒนาระบบจัดการเรียน การสอนบนเฟซบุ๊กเพื่อให้ผู้เรียนและผู้สอนสามารถเรียนรู้และเผยแพร่ความรู้ได้ง่ายโดยใช้เฟซบุ๊ก และผู้เรียน และผู้สอนสามารถติดต่อสื่อสารกันได้อย่างสะดวกและรวดเร็วผ่านเฟซบุ๊ก และยังสอดคล้องกับงานวิจัย ของ บพิตร อิศระ ได้ทำการศึกษาเรื่อง การพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุของการเรียนรู้อย่างมีความสุขของนักเรียน

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในกรุงเทพมหานคร โดยใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูล พบว่า การเรียนรู้ที่มีความสุขของนักเรียน ได้รับอิทธิพลทางตรงสูงสุด จากสิ่งที่เรียนรู้สามารถนำไปใช้ได้ในชีวิตประจำวัน

2. สร้างนวัตกรรมและจัดทำคู่มือในการออกแบบเวลาเรียนเพื่อเพิ่มความสามารถในการจดจำของนักเรียนบาลี ในจังหวัดชัยภูมิ (1) การศึกษาข้อมูลพื้นฐานและวิเคราะห์ปัญหา กระบวนการนี้เริ่มจากการ รวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เช่น จำนวนผู้เรียนบาลีในแต่ละชั้น ผลการสอบที่ผ่านมา อัตราการผ่านการเรียนในระดับต่าง ๆ ตารางเวลาเรียนที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน และสถิติด้านความจำหรือผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (2) ออกแบบนวัตกรรมเวลาเรียน การออกแบบนวัตกรรมเวลาเรียนเป็นขั้นตอนสำคัญที่มุ่งสร้างรูปแบบการเรียนรู้ซึ่งเอื้อต่อการพัฒนาความสามารถในการจดจำของนักเรียนบาลี โดยใช้หลักจิตวิทยาการเรียนรู้และทฤษฎีความจำเป็นฐานในการกำหนดโครงสร้างเวลาเรียนให้สอดคล้องกับธรรมชาติของผู้เรียน (3) ทดลองใช้และเก็บข้อมูลผลการทดลอง การทดลองใช้เป็นกระบวนการสำคัญในการตรวจสอบประสิทธิภาพของคู่มือและรูปแบบการออกแบบเวลาเรียนที่พัฒนาขึ้น เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงประจักษ์ว่า คู่มือนี้สามารถนำไปใช้ได้จริง มีความสอดคล้องกับบริบทของสำนักเรียนบาลี และก่อให้เกิดประสิทธิผลตามที่คาดหวังหรือไม่ กระบวนการนี้ประกอบด้วยขั้นตอนที่เป็นระบบ (4) เผยแพร่และส่งเสริมการนำไปใช้ การเผยแพร่และส่งเสริมการนำไปใช้เป็นกระบวนการสำคัญที่ทำให้นวัตกรรมและคู่มือการออกแบบเวลาเรียนเพื่อเพิ่มความสามารถในการจดจำของนักเรียนบาลีสามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างกว้างขวาง และนำไปสู่การประยุกต์ใช้อย่างเป็นรูปธรรมในสำนักเรียนบาลีต่าง ๆ ภายในจังหวัดชัยภูมิ รวมถึงพื้นที่อื่นในอนาคต ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (สุริยา รักษาเมือง, 2557) ที่พบว่า ปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการจัดการศึกษาสูงสำนักเรียนใหญ่จะมีความพร้อมด้านงบประมาณมากกว่าสำนักเรียนเล็ก ๆ งบประมาณที่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐในปัจจุบันยังไม่เพียงพอ สำนักเรียนต้องสรรหางบประมาณในการจัดการศึกษาเองเป็นหลัก

3. ประเมินผลสัมฤทธิ์การออกแบบเวลาเรียนเพื่อเพิ่มความสามารถในการจดจำของนักเรียนบาลี ในจังหวัดชัยภูมิ พบว่า 1. ผลลัพธ์ของการออกแบบเวลาเรียนที่เหมาะสม นักเรียนบาลีสามารถจดจำบทเรียนได้ดีขึ้น มีสมาธิสูงขึ้น และเกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอย่างยั่งยืน 2. การบูรณาการหลักธรรมทางพุทธศาสนาในการบริหารเวลา การยึดหลักความเพียร สติ และสมาธิ ช่วยให้ผู้เรียนบาลีมีจิตใจสงบ พร้อมต่อการเรียนรู้และจดจำ 3. การส่งเสริมวินัยและความรับผิดชอบในการใช้เวลาผู้เรียนต้องตระหนักถึงคุณค่าของเวลา และรู้จักจัดสรรเวลาเรียนด้วยตนเองอย่างมีวินัย 4. การประเมินผลและปรับปรุงตารางเวลาเรียนอย่างต่อเนื่อง การติดตามผลการเรียนและปรับเวลาเรียนให้เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละคน ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพพระยะยาว 5. การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่กระตุ้นสมอง การสอดแทรกกิจกรรม เช่น การอภิปราย การท่องบาลีร่วมกัน หรือการใช้สื่อช่วยจำช่วยเสริมการจดจำได้ดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปโณ), 2557) การบริหารจัดการสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี จังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัยพบว่า แรงจูงใจในการเรียนการสอนจะต้องมีรางวัลสำหรับนักเรียนผู้เรียนดีหรือสอบผ่าน เพื่อเป็นส่วนในการสร้างแรงจูงใจสำหรับนักเรียนยิ่งนักเรียนที่เข้าสู่ระบบการศึกษาบาลีใหม่

สรุป

การจัดการศึกษาของคณะสงฆ์มีวัตถุประสงค์หลักอยู่ 2 ประการ คือ จัดการศึกษาเพื่อสร้างศาสนทายาท และจัดการศึกษาเพื่อผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษาซึ่งเรียกว่า การศึกษาสงเคราะห์สำหรับเด็กจากครอบครัวยากจนหรืออยู่ในถิ่นทุรกันดารที่รัฐไม่สามารถจัดการศึกษาได้ทั่วถึง

คณะสงฆ์ถือว่า หลักสูตรนิกัธรรมและบาลี สำหรับกิจกรรมการเรียนการสอนที่สำคัญอีกประการหนึ่งของการเรียนการสอนบาลีในยุคปัจจุบัน คือ การจัดอบรมพิเศษ (ติวเข้ม) ก่อนสอบสนามหลวง โดยมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญ คือ เพื่อให้นักเรียนเตรียมความพร้อมและเกิดความมั่นใจก่อนเข้าสอบ และเพื่อปลูกฝังความนิยมในการศึกษาภาษาบาลีให้แพร่หลายมากยิ่งขึ้น โดยหลักอหิบาท 4 เป็นเครื่องผูกใจคน การที่จะผูกมัดใจคนได้นั้นก็ต้องอาศัยธรรมะที่จะช่วยผูกมัดจิตใจคน จึงเป็นสิ่งที่จำเป็นมากจะเห็นได้จากการใช้หลักอหิบาท 4 การแสดงพฤติกรรมโต้ตอบระหว่างบุคคลหนึ่งไปยังอีกบุคคลหนึ่ง หรือไปยังกลุ่มบุคคลจะเกิดขึ้นในลักษณะพึงพาอาศัยซึ่งกันและกันเกิดความเข้าใจอันดี มีทัศนคติที่ดีต่อกันรู้จักการให้และการรับความช่วยเหลือหรือคำแนะนำต่าง ๆ โดยที่บุคคลสามารถให้การช่วยเหลือและสนับสนุนเมื่อบุคคลอื่นต้องการ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 สถานศึกษาควรส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาบาลีในรูปแบบที่พัฒนาขึ้นโดยใช้หลักพุทธธรรมเป็นฐานเป็นทางเลือกสำหรับผู้ที่มีความตั้งใจในการเรียนรู้ภาษาบาลีเพื่อต่อยอดในการประพฤติปฏิบัติธรรม

1.2 สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติควรเผยแพร่ภาษาบาลีสู่สาธารณชน ในรูปแบบของสื่อต่าง ๆ ที่เข้าใจง่าย เพื่อให้ประชาชนได้รู้จักภาษาบาลีมากยิ่งขึ้น

1.3 สถานศึกษาควรส่งเสริมทักษะการจัดการของผู้เรียน และการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาโครงสร้างของภาษาบาลี เปรียบเทียบกับโครงสร้างภาษาต่าง ๆ ในโลกนี้ เพื่อหาความเหมือนและความแตกต่าง

2.2 ควรศึกษาแนวทางการพัฒนาครูผู้สอนวิชาภาษาบาลีหลักสูตรคณะสงฆ์ไทยและพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา

2.3 ควรศึกษาการสร้างแรงจูงใจในการศึกษาภาษาบาลีของนักเรียนกับผู้สนใจในการเรียนภาษาบาลี

เอกสารอ้างอิง

กรมการศาสนา. (2534). *ประวัติการศึกษาของคณะสงฆ์*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.

_____. (2539). *ประวัติการศึกษาของคณะสงฆ์*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.

- มานัส ปันหล้า. (24 กรกฎาคม 2556). *สารานุกรมเสรี : ความรู้ หมายถึง (knowledge)*. สืบค้นเมื่อ 23 กุมภาพันธ์ 2568. จาก <https://www.gotoknow.org/posts/396638>
- บุญชม ศรีสะอาด. (2554). *การวิจัยเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- พนิดา ทรงรัมย์ และคณะ. (2561). การพัฒนาระบบจัดการเรียนการสอนบนเฟซบุ๊ก. *วารสารวิชาการการจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศและนวัตกรรม คณะเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*, 3(2), 137-145.
- พระเทพปริยัติสุธี (วรวีทย์ คงคปฺโญ). (2557). *การคณะสงฆ์และการพระศาสนา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระเทพเมธาจารย์ (เข้า ฐิตปุณฺโญ). (2545). *แบบเรียนวรรณคดีประเภทคัมภีร์บาลีไวยากรณ์*. พระนคร: โรงพิมพ์ประยูรวงศ์.
- พระธรรมปัญญาภรณ์ (สุชาติ ธมฺมรตฺโน). (2549). *ประวัติความเป็นมาของสำนักเรียนวัดปากน้ำ พุทธศักราช 2549*. กรุงเทพฯ: หจก. สตาร์กรุ๊ป.
- พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2551). *ทิศทางการศึกษาไทย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์ (ช่วง วรปุณฺโญ). (2556). *กัลยาณมิตร ฉบับพระสังฆาธิการ*. กรุงเทพฯ: บริษัท รุ่งศิลป์การพิมพ์
- สมเด็จพระพุทธชินวงศ์ (สมศักดิ์ อุปสโม). (2560). *อบรมบาลีก่อนสอบ คณะสงฆ์ภาค 14*. กรุงเทพฯ: หจก. สามลดา.
- สุรเชษฐ์ ทองแมน. (2548). เหตุเกิดที่ประเทศไทย : กรณีคำอาราธนาธรรม. *นาวิกศาสตร์*, 88(3).
- สุริยา รักษาเมือง. (2557). นโยบายและการบริหารจัดการการศึกษาของคณะสงฆ์ไทยในยุคโลกาภิวัตน์. *วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร*, 5(2), 175-184.
- Krejcie, R. V. and Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Journal of Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.